

มโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

CONCEPT IN ECONOMIC LEARNING AREA OF JUNIOR HIGH SCHOOL

กฤษกร โชติเอียรชัย

Kritsakorn Chorttienchai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: kritsakornchorttienchai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2569; วันที่แก้ไขบทความ 2 เมษายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 4 เมษายน 2569

Received 19 March 2026; Revised 2 April 2026; Accepted 4 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาและเสนอตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ โดยวิเคราะห์จากตัวชี้วัด สาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) กำหนดคำอธิบายมโนทัศน์และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา 3) กำหนดตัวอย่างจากมโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในมโนทัศน์วิชาเศรษฐศาสตร์ได้อย่างถูกต้องและตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้

Citation:

* กฤษกร โชติเอียรชัย. (2569). มโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(3), 1193-1206.

Kritsakorn Chorttienchai. (2026). Concept In Economic Learning Area Of Junior High School.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(3), 1193-1206.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้มโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ จำนวน 27 มโนทัศน์ ได้คำอธิบายมโนทัศน์รวมทั้งหมด 59 คำอธิบาย และได้ตัวอย่างมโนทัศน์รวมทั้งสิ้น 92 ตัวอย่าง 2) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ มีความเหมาะสม โดยมี 9 คำอธิบายมโนทัศน์ ที่ทุกคนเห็นตรงกัน ว่า มีความเหมาะสม และมี 3 คำอธิบายมโนทัศน์ ที่มีความเห็นใกล้เคียงกันระหว่าง เหมาะสม กับ ไม่เหมาะสม 3) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ตัวอย่างที่กำหนด มีความเหมาะสม โดยมี 69 ตัวอย่าง ที่ทุกคนให้ความเห็นตรงกันว่า มีความเหมาะสม

คำสำคัญ: มโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์, คำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์, ตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์, มัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objectives of this research were to develop economic concepts and provide examples of these concepts for lower secondary education. The research methodology comprised the following steps: (1) Identifying economic concepts by analyzing indicators from the Economic Strand under the Social Studies, Religion, and Culture learning area of the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008); (2) Formulating explanations of concepts and collecting data through expert opinion questionnaires from 11 experts selected through purposive sampling. The data were analyzed by using percentage, frequency, and content analysis; (3) Constructing examples of economic concepts and collecting data through expert opinion questionnaires from 8 experts, also selected through purposive sampling. The data were analyzed using percentage, frequency, and content analysis. The research findings can be utilized to improve teaching strategies and promote correct economic conceptualization according to the desired learning outcomes.

The research findings revealed that: (1) A total of 27 economic concepts were identified, from which 59 explanations of economic concepts and 92 concept examples were developed; (2) Most experts agreed that the economic

concepts and explanations of economic concepts were appropriate, with 9 explanations of economic concepts unanimously deemed appropriate and 3 explanations of economic concepts receiving mixed opinions—some experts rated them “appropriate” while others rated them “inappropriate”; (3) Most experts agreed that the examples were appropriate, with 69 examples unanimously rated as appropriate.

Keywords: Economic Concepts, Explanations of Economic Concepts, Economic Concept Examples, Secondary Education

บทนำ

วิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นหนึ่งในสาระที่สำคัญของวิชาสังคมศึกษา ที่มีบทบาทในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของการผลิต การบริโภค การจัดสรรทรัพยากร สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในบริบทของวิชาเศรษฐศาสตร์ การสร้างมโนทัศน์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน พร้อมทั้งการเลือกใช้ตัวอย่างหรือกรณีศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบความคิด ตลอดจนสามารถอธิบายคุณลักษณะองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความสามารถของผู้สอนในการอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และเลือกใช้ตัวอย่างประกอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังขาดการพัฒนาโนทัศน์อย่างเป็นระบบ เนื่องด้วยเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์มีความยากและซับซ้อนที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการท่องจำมากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจในหลักการของเศรษฐศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นำไปสู่ความเข้าใจผิดในแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Federal Reserve Bank of St. Louis, 2022) รวมถึงการที่ผู้สอนขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง และลึกซึ้งในเนื้อหา ทำให้การยกตัวอย่างหรือสร้างสถานการณ์ประกอบการเรียนรู้คลาดเคลื่อนไปจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่แท้จริง (ศศิธร วงศ์กิตติรักษ์, 2560) ส่งผลต่อการจัดการ

เรียนรู้ที่ไม่ตอบสนองต่อธรรมชาติของวิชาและไม่พัฒนาไปตามแนวทางที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ จึงกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่อยากเรียน และเกิดทัศนคติในแง่ลบต่อวิชาเศรษฐศาสตร์ในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาและเสนอตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ผู้สอนเศรษฐศาสตร์มีมโนทัศน์และตัวอย่างที่ถูกต้อง จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สอนในการจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำมโนทัศน์และตัวอย่างไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ได้ตามบริบทและความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการคิดเศรษฐกิจอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนามโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เสนอตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การทบทวนวรรณกรรม

1. วิชาเศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา

วิชาเศรษฐศาสตร์ มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการมนุษย์ มุ่งเน้นการวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ในด้านการตัดสินใจ ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน องค์กร และรัฐบาล รวมถึงการศึกษากลไกตลาดและผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวม (Samuelson & Nordhaus, 2010) ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ในการแก้ไขปัญหา วางแผน และจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น เช่น การตัดสินใจเลือกใช้เงิน การเลือกอาชีพ การเลือกลงทุน การวางแผนใช้เวลา และการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ (ณพล สุกใส และคณะ, 2567)

การจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา จึงต้องเน้นไปที่การสร้างทักษะให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และการปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรและตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สามารถประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการเรียนรู้วิชา

เศรษฐศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ที่จะมุ่งเน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาทฤษฎีกับสถานการณ์จริงผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย (Krugman & Wells, 2018) แต่อย่างไรก็ตาม วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้เรียน (วิลยา แซ่จิ๋ว, 2558) การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงเป้าหมายจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้สอนเป็นอย่างมาก

2. การเรียนรู้โน้ตค้นทางเศรษฐศาสตร์

การออกแบบมโนทัศน์ที่ดี เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน จะช่วยเสริมสร้างทักษะกระบวนการให้กับผู้เรียน (เกียรติศักดิ์ แสงทอง, 2564) การเรียนรู้เพื่อพัฒนามโนทัศน์มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ในประเด็นหรือบริบทต่าง ๆ และการใช้ตัวอย่างและสถานการณ์ที่เหมาะสม มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน โดยจำลองสถานการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นการคิดเชิงระบบและพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน (จารุภา นวลเพ็ง, 2566) ด้วยวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดที่ซับซ้อน มีความเป็นนามธรรมสูง และมีเงื่อนไขและข้อจำกัดในบริบทต่าง ๆ จำนวนมาก การสร้างกรอบความคิดที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความเข้าใจในมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์อย่างถูกต้อง จะทำให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จตุพล สังวังเลาว์, 2563)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์ภาพรวมของการศึกษางานวิจัยในประเทศด้านการจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ พบว่าจุดเน้นส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความซับซ้อนของเนื้อหาผ่านการสร้าง "มโนทัศน์ที่ถูกต้อง" เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทั่วไปมักมีจุดอ่อนในการละเลยมิติของ "มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน" รวมถึงขาดการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ถึงกระบวนการสร้างความหมาย ที่เชื่อมโยงทฤษฎีนามธรรมเข้ากับบริบททางเศรษฐกิจในชีวิตจริง ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษางานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่เน้นการถ่ายโอนความรู้เชิงทฤษฎี มากกว่าการสำรวจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้มโนทัศน์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่าจุดเน้นสำคัญคือ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ในวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นประเด็นหลัก เน้นการพัฒนากระบวนการการคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ได้อย่างมีวิจารณญาณ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยทั่วไป พบว่าทักษะที่ยังต้องพัฒนา คือ การเชื่อมโยงทักษะการคิดขั้นสูงเข้ากับบริบทเฉพาะทาง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดรูปแบบการคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ ที่สามารถประเมินปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการพัฒนาโมเดลทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวชี้วัดสาระเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อนำไปสู่การกำหนดโมเดลทฤษฎีและคำอธิบายโมเดลทฤษฎีที่เหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นประเมินคุณภาพของโมเดลทฤษฎีและคำอธิบายโมเดลทฤษฎี โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้มาตรวัด 2 ระดับ คือ “เหมาะสม” และ “ไม่เหมาะสม” และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงโมเดลทฤษฎีให้สมบูรณ์

2. ขั้นตอนการเสนอตัวอย่างโมเดลทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างตามโมเดลทฤษฎี จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของตัวอย่างที่กำหนดขึ้นโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยสอบถามความคิดเห็นใช้มาตรวัด 2 ระดับ คือ “เหมาะสม” และ “ไม่เหมาะสม” และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุงตัวอย่างโมเดลทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในบริบทการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. ผลการศึกษาการพัฒนาโมทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 การวิเคราะห์โมทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มโนทัศน์ทั้งสิ้น 27 มโนทัศน์ ดังนี้ 1) อุปสงค์ 2) อุปทาน 3) ความสัมพันธ์ของอุปสงค์ และอุปทาน 4) กลไกราคา 5) ดุลยภาพของตลาด 6) การแทรกแซงราคา 7) สิทธิผู้บริโภค 8) ค่านิยมและพฤติกรรมกรบริโภค 9) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 10) สหกรณ์ 11) การออมและการลงทุน 12) สถาบันการเงิน 13) ทรัพยากรทางปัญญา 14) กิจกรรมทางเศรษฐกิจ 15) รัฐบาลกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 16) ระบบเศรษฐกิจ 17) ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม 18) ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม 19) ระบบเศรษฐกิจแบบผสม 20) ปัญหาเศรษฐกิจในไทยประเทศ 21) ภาวะเงินเฟ้อ 22) ภาวะเงินฝืด 23) การว่างงาน 24) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 25) การค้าระหว่างประเทศ 26) การลงทุนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และ 27) มาตรการกีดกันทางการค้า

1.2 การวิเคราะห์โมทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยกำหนดคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้คำอธิบายมโนทัศน์ ทั้งสิ้น 61 คำอธิบาย

1.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายมโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ที่กำหนดขึ้นส่วนใหญ่ “มีความเหมาะสม” และมีคำอธิบายมโนทัศน์ 3 คำอธิบาย ที่ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นใกล้เคียงกันระหว่าง “เหมาะสม” กับ “ไม่เหมาะสม” แสดงให้เห็นว่า มโนทัศน์และคำอธิบายที่กำหนดขึ้นนั้น มีความเหมาะสมในระดับสูง

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้แก้ไขข้อความของคำอธิบายในบางมโนทัศน์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ไม่ได้ปรับแก้ตามความเห็น เพราะ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นว่าเป็นคำอธิบายมโนทัศน์ที่มีความเหมาะสม 2) ปรับแก้ตามความเห็น โดยมีการเปลี่ยนคำที่ใช้ให้มีความหมายครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงการปรับข้อความให้กระชับขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มเติมและตัดคำอธิบายในบางมโนทัศน์ออก ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้คำอธิบายมโนทัศน์รวมทั้งหมด ลดลงจาก 61 คำอธิบาย เหลือ 59 คำอธิบาย

ตารางที่ 1 ตารางแสดงมโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์

มโนทัศน์	คำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์
อุปสงค์	ความต้องการ ความเต็มใจ และความสามารถที่จะบริโภคสินค้าและบริการ ณ ระยะเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่ง เมื่อกำหนดให้ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์อื่น ๆ มีค่าคงที่

2. ผลการเสนอตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 การกำหนดตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างที่สอดคล้องกับคำอธิบายมโนทัศน์แต่ละมโนทัศน์ จากการนำมโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ จำนวน 59 คำอธิบาย มากำหนดเป็นตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ได้จำนวน 95 ตัวอย่าง โดยบางตัวอย่างนั้น มีการใช้ร่วมกับคำอธิบายอื่น ๆ ในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งตัวอย่างที่กำหนดขึ้นมีทั้ง สถานการณ์สมมติ ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เหตุการณ์จริงที่ผู้วิจัยสืบค้น รวบรวมจากข่าวที่เผยแพร่จากสื่อต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์และแผนภูมิ

2.2 การตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาของตัวอย่างและคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์นั้น ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา พบว่า มี 69 ตัวอย่าง ที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคน ให้ความเห็นตรงกันว่า “มีความเหมาะสม” แสดงให้เห็นว่า ตัวอย่างที่กำหนดขึ้นนั้น มีความเหมาะสมในระดับสูง

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้แก้ไขตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) เปลี่ยนตัวอย่าง เพื่อให้สมจริง และสอดคล้องกับคำอธิบายมโนทัศน์ที่กำหนด 2) อธิบายเพิ่มเติม เพื่อขยายความให้ชัดเจน และสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน และ 3) เปลี่ยนตัวอย่าง

ตารางที่ 2 ตารางแสดงคำอธิบายมโนทัศน์และตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์

คำอธิบายมโนทัศน์	ตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์
ความต้องการ ความเต็มใจ และความสามารถที่จะบริโภคสินค้าและบริการ ณ ระยะเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่ง เมื่อกำหนดให้ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์อื่น ๆ มีค่าคงที่	ในชีวิตประจำวัน ราคาของเนื้อหมูมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง บางช่วงมีราคาแพง บางช่วงมีราคาถูก เมื่อผู้บริโภคทราบว่าราคาเนื้อหมูมีการเปลี่ยนแปลง ความต้องการในเนื้อหมูก็จะมีการเปลี่ยนแปลงด้วย เช่น ถ้าเนื้อหมูแพง ผู้บริโภคก็อาจจะซื้อน้อยลง หรือบางครั้งอาจจะไม่ซื้อเลย แต่ถ้าเนื้อหมูราคาถูก ผู้บริโภคก็อยากซื้อในปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ ระหว่างราคาเนื้อหมูและปริมาณเนื้อหมูที่ซื้อสามารถอธิบายได้ดังกราฟ จะเห็นว่าถ้าเนื้อหมูมีราคา กิโลกรัมละ 60 บาท ปริมาณการซื้อจะอยู่ที่ 1 กิโลกรัม แต่ยิ่งราคาของเนื้อหมูลดลง ปริมาณการซื้อเนื้อหมูของผู้บริโภค ก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามกฎของอุปสงค์

อภิปรายผล

จากผลวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลใน 2 ประเด็นดังนี้

1. การศึกษาการพัฒนาโมทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 ด้านเนื้อหาของมโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์นั้น ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีเนื้อหาที่เหมาะสมและไม่ซับซ้อน ทั้งนี้ เพราะ มโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ดังกล่าว มีเนื้อหาครอบคลุมสาระสำคัญของมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้อธิบายเรื่องทางเศรษฐศาสตร์ได้ครบถ้วน ส่งผลให้กรอบแนวคิดในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระบบและถูกต้อง ซึ่งตรงกับที่ วิภาดา พินลา และ วิภาพรรณ พินลา (2563) กล่าวถึงในงานวิจัยว่า การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ที่เน้นมโนทัศน์พื้นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้มโนทัศน์และ

คำอธิบายมโนทัศน์ที่กำหนดขึ้นมีลักษณะเน้นความเข้าใจ ซึ่งตรงกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom's Taxonomy (Bloom, 1956; Wiggins & McTighe, 2005) ที่ว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจ (Understanding) ซึ่งเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ก่อนที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ (Applying), วิเคราะห์ (Analyzing), ประเมิน (Evaluating), และสร้างสรรค์ (Creating) การมีมโนทัศน์ที่เข้าใจง่ายจะช่วยลดความคลุมเครือของเนื้อหาในสาระเศรษฐศาสตร์ ดังเช่น งานวิจัยของ ทองคำ นาสมตริก และคณะ (2555) ที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกิดจากการตีความผิดและการอธิบายที่ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจแนวคิดที่ถูกต้องและเกิดความสับสนในการเรียนรู้

รวมถึงมโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ที่กำหนดขึ้น มีออกแบบและจัดเรียงอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจที่ละมโนทัศน์อย่างเป็นลำดับ สามารถเชื่อมโยงและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ ได้ ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ได้ง่ายขึ้น ดังแนวคิดเรื่อง การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่ว่า การรวบรวมและจัดระเบียบความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซับซ้อนของกระบวนการเรียนรู้ (Garfield, 2014; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ แสงทอง (2564) ที่ว่า การออกแบบมโนทัศน์ที่ดี เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน จะช่วยเสริมสร้างทักษะกระบวนการให้กับผู้เรียน

1.2 ด้านการภาษาและการเขียน ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ปรับปรุงภาษาในการเขียนให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะวิธีการเขียนคำอธิบายมโนทัศน์ไม่มีข้อกำหนดตายตัว ดังที่งานวิจัยของ Enago Academy. (2025) อธิบายว่า การนิยามมโนทัศน์ (conceptual definition) ในงานวิจัยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การนิยามเชิงทฤษฎี (conceptual), เชิงปฏิบัติการ (operational), เชิงพจนานุกรม (lexical) และเชิงพรรณนา (descriptive) โดยมีจุดเน้นสำคัญ คือ การกำหนดนิยามที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษา เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน

2. การเสนอตัวอย่างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 การกำหนดตัวอย่างโดยเน้นความน่าสนใจและเป็นเรื่องใกล้ตัว ชัดเจน โดยเลือกใช้สถานการณ์ที่เป็น ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ มีรูปแบบที่หลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ เชื่อมโยง ประสพการณ์ และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนได้ดีขึ้น เช่น สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ หรือ การเล่าเรื่อง (Storytelling) ซึ่งทั้งหมดถูกเลือกและนำมาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับ

มโนทัศน์ที่ต้องการ เพื่อให้ตรงกับประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของจารุภา นวลเพ็ง (2566) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สถานการณ์เป็นฐาน โดยจำลองสถานการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นการคิดเชิงระบบและพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน และ งานวิจัยของ อภิษฎาวิรุ จันทระเขตต์ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสามารถพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนได้

2.2 มีการใช้ตัวอย่างที่สามารถนำไปใช้อธิบายมโนทัศน์ได้มากกว่าหนึ่งข้อ ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชิงระบบผ่านการเลือกใช้ตัวอย่างในหลายรูปแบบ เช่น ข่าว บทความ แผนภูมิ และออกแบบให้ตัวอย่างเดียวสามารถอธิบายได้หลายมโนทัศน์ เพื่อสะท้อนธรรมชาติของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เป็นระบบสัมพันธ์กัน ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และมองเห็นภาพรวมของเศรษฐกิจที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ วลัยยา แซ่จิ๋ว (2558) ทำงานวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ระบบเศรษฐกิจ ของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอธิบายว่า วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนามโนทัศน์ในงานวิจัยนี้เป็นการตรวจสอบเชิงทฤษฎีและเนื้อหาจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก ซึ่งหากมีการนำมโนทัศน์เหล่านี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนจริงในลำดับถัดไป จะช่วยยืนยันได้ว่าภาษาหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นนั้น "ง่ายต่อการเข้าใจ" หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล และเพื่อให้มั่นใจว่ามโนทัศน์ดังกล่าวสามารถลดความคลาดเคลื่อนทางการเรียนรู้ได้จริงในบริบทชั้นเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) จากการพัฒนาและเสนอตัวอย่างมโนทัศน์ ทำให้ได้มโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ จำนวน 27 เรื่อง ได้คำอธิบายมโนทัศน์รวมทั้งหมด 59 คำอธิบาย และได้ตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 92 ตัวอย่าง 2) การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของมโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มโนทัศน์และคำอธิบายมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำหนดขึ้นในแต่ละเรื่อง มีความเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะให้

แก้ไขข้อความของคำอธิบายโน้ตค้น โดยการปรับแก้ข้อความของคำอธิบายโน้ตค้น ให้มีความหมายครอบคลุมและกระชับขึ้น รวมถึงปรับรูปแบบและวิธีการเขียนข้อความในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันให้ไปในทางเดียวกัน 3) การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของตัวอย่างที่กำหนดขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ตัวอย่างที่กำหนด มีความเหมาะสม โดยเสนอแนะให้แก้ไขตัวอย่าง โดยการปรับข้อความเพื่อให้สมจริง และให้อธิบายตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อขยายความให้ชัดเจนและสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนนักการศึกษาและผู้ที่สนใจ สามารถนำโน้ตค้นทางเศรษฐศาสตร์ที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมคำอธิบายและตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ไปปรับใช้โดยสามารถเลือกตัวอย่างให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระทางเศรษฐศาสตร์ได้ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นระบบ 1.2 เอกสารชุดนี้สามารถส่งเสริมแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น “การพัฒนานโน้ตค้น” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ตามแนวคิดที่ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในสาระเศรษฐศาสตร์ รวมถึงใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับการพัฒนาเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อิงมโนทัศน์ เพื่อการประเมินที่ลึกซึ้งและมีความหมายมากขึ้นกว่าการวัดผลในระดับความจำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ศึกษารูปแบบที่ผู้สอนเศรษฐศาสตร์นำมโนทัศน์และตัวอย่างไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 2.2 ศึกษาผลการพัฒนานโน้ตค้นทางเศรษฐศาสตร์ที่เกิดกับผู้เรียน 2.3 ศึกษาผลกระทบหรือผลลัพธ์ในระยะยาวของการใช้มโนทัศน์และตัวอย่างที่พัฒนาขึ้น และ 2.4 ควรเพิ่มเติมตัวอย่างของมโนทัศน์ให้มีความหลากหลายและทันสมัยตามเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง ทั้งในแง่ของสถานการณ์บริบทในชีวิตจริง แหล่งที่มาของข้อมูล และรูปแบบการนำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ แสงทอง. (2564). การศึกษาความรู้เชิงมโนทัศน์และความรู้เชิงกระบวนการ เรื่องเวกเตอร์ในสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม GeoGebra. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จตุพล ส้างเงาว. (2563). การประยุกต์แนวคิดการรู้ทางเศรษฐกิจในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(3), 324-336.
- จารุภา นวลเพ็ง. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณพล สุกใส และคณะ. (2567). เศรษฐศาสตร์ ‘มัธยม’: แง่มุมอันหลากหลายในชีวิตประจำวัน: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองคำ นาสมตริก, สมทรง สุวพานิช และอรุณี จันทรศิลา. (2555). การวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(1), 75-88.
- วัลยา แซ่จิว. (2558). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ระบบเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างสร้งความรู้. วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(3).
- วิภาดา พินลา และวิภาพรรณ พินลา. (2563). มโนทัศน์พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์กับการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาผ่านการสอนสาระการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 20(2), 1-15.
- ศศิธร วงศ์กิตติรักษ์. (2560). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2564). กระบวนการจัดการความรู้. จาก <https://www.dla.go.th/work/km/home/kmstory/kmstory4.htm>
- อภิษฎาวิร์ จันทรเขตต์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวัน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภค เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. In Handbook I: Cognitive domain. Longmans, Green.

Enago Academy. (2025, January 5). The role of operational and conceptual definitions in research. Enago. <https://www.enago.com/academy/role-of-operational-and-conceptual-definitions-in-research/>

Federal Reserve Bank of St. Louis. (2022). Economics & personal finance are complements, not substitutes. <https://www.stlouisfed.org/open-vault/2022/oct/economics-personal-finance-are-complements-not-substitutes>

Garfield, S. (2014, August 11). 15 knowledge management benefits. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/pulse/20140811204044-2500783-15-knowledge-management-benefits>

Krugman, P., & Wells, R. (2018). Economics (5th ed.). Worth Publishers.

Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). Economics (19th ed.). McGraw-Hill Education.